

Pankinjohtaja Sinikka Salo
Suomen Pankki

Juhlapuhe "Naisten täysien poliittisten oikeuksien 100-vuotisjuhlassa" Vaasassa 8.10.2006

Arvoisat juhlivat naiset!

100 vuotta sitten valitussa ensimmäisessä yksikamarisessa eduskunnassa oli monia kiinnostavia naisia. Eräs heistä oli Liisi Kivioja Vaasan eteläisestä vaalipiiristä, yksi Suomalaisen Puolueen kuudesta naiskansanedustajasta. Hän oli valmistunut kansakoulunopettajaksi ja asunut perheensä kanssa vuosia Yhdysvalloissa. Eduskunnassa Liisi Kivioja kannatti muiden naisedustajien rinnalla naisille oikeutta kaikkiin valtion virkoihin, kättilöiden palkkaamista kuntiin, 21 vuotta täyttäneille aviovaimoille täysivaltaisuutta itseensä ja omaisuuteensa nähden, äitien vakuutuslainsäädännön parantamista ja aviottomien lasten aseman parantamista, mutta myös muun muassa yleistä oppivelvollisuutta ja kansankirjastojen avustamista. Liisi Kivioja jäi leskeksi 1909, ja saman vuoden toisilla valtiopäivillä hän osallistui viimeistä kertaa valtakunnanpolitiikkaan. Hän oli valmis aloittamaan uuden elämänvaiheen. Saadakseen jo 50 vuotta täyttäneenä vakinaisen viran sekä turvatakseen oman ja perheen kasvattipojan toimeentulon hän lähti Kuopioon sokeain työkoulun johtajaksi. Kun hän joutui jättämään tehtävänsä koulun taloudellisten vaikeuksien vuoksi 1918, hänet valittiin naiselle harvinaiseen tehtävään, Kansallis-Osake-Pankin paikallisen konttorin johtajaksi Kalajoelle. Tässä tehtävässä hän toimi kuolemaansa 1925 asti. Komea ja kiinnostava ura!

Liisi Kiviojan kaltaiset esitaistelijat ovat vaikuttaneet siihen, että suomalaiselle naiselle ovat nyt auki - ainakin periaatteessa - kaikki ovet. Kaari Utrion mukaan viimeisenä naisille aukeni tiemestarin virka vuonna 2000. Naiset ovatkin olleet rakentamassa suomalaista hyvinvointia ja merkittävältä osaltaan vaikuttaneet siihen, että Suomi on noussut köyhyydestä erääksi maailman rikkaimmista valtioista. On siis ilo olla suomalainen nainen!

Mutta silti meillä on haasteita. Sukupuolten välinen tasa-arvo ei ole täysin toteutunut. Tämä näkyy monella tavalla yhteiskunnassa. Se että naiset ovat merkittäviä taloudellisen hyvinvoinnin rakentajia, ei esimerkiksi heijastu samassa suhteessa taloudellisessa päätöksenteossa ja sen valmistelussa. Ja kuitenkin juuri suomalaisen yhteiskunnan ehkä keskeisimmän taloudellisen haasteen ratkaisemisessa naisilla on avainasema ja erityisosaamista. Mikä on tämä haaste? Ikääntyminen.

Suomen – kuten koko muukin Euroopan – väestö vanhenee. Vuonna 2030 Suomessa on yli 65-vuotiaita lähes kaksinkertainen määrä työikäisiin nähden. Tämä ns. huoltosuhde on tuolloin korkein koko EU:ssa. Taloudellinen kasvu, joka muodostuu sekä työpanoksesta eli työntekijöiden määrästä että tuottavuudesta eli siitä kuinka tehokkaasti palveluja ja tavaroita tuotetaan, uhkaa hiipua työikäisen väestön vähetessä. Toisaalta eläkemenot kasvavat. Tarvitsemme sekä naisten työpanoksen että tuottavuuden selvittääksemme.

Meillä Suomessa naisten työhön osallistumisaste on perinteisesti ollut korkea ja haasteena on ensinnäkin saada naiset pysymään edelleen työelämässä ja heidän korkea koulutustasonsa hyödynnetyksi entistä paremmin myös tuottavuuden nostamiseksi. Lisäksi on huolehdittava, että väestökehitys säilyy suotuisana myös tulevaisuutta silmällä pitäen, eli että syntyvyys ei romahda, vaan että työssäkäynti ja perhe voidaan sovittaa yhteen. Tämä puolestaan edellyttää vanhemmuuden ja ansiotyön yhteensovittamisen tukemista: hyviä lastenhoitopalveluja ja myös vanhustenhoitopalveluja. Tällaisen infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito sellaisessa mitassa, että se pitää naisten ansiotyöhön osallistumisen tarpeeksi korkealla tasolla, ei ole onnistunut missään pelkästään yksityisin rahavaroin. Pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli, jossa verovaroin osallistutaan hoivapalvelujen tuotantoon, tarjoaa sen perustan jolle taloudellinen kasvu voidaan rakentaa.

Suomalainen hyvinvointimalli yhtenä pohjoismaisen mallin ilmentymänä on toiminut hyvin tähän asti. Mutta se tarvitsee modernisoimista. Vaikka Suomen talous on vakaammalla pohjalla kuin useimmissa muissa EU-maissa, hyvinvointivaltion rahoitus muodostaa haasteen meidänkin talouspolitiikalle väestömme vanhetessa. Verotus on jo sellaisella tasolla, että sen nostaminen ei ole enää mahdollista. Valtion velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on meilläkin yli 40 prosenttia. On muistettava, että mitä korkeampi velka sen suuremmat velanhoitomenot, jotka ovat poissa mm. hyvinvointipalvelujen rahoituksesta. Esimerkiksi EU:n raskaasti velkaantuneiden maiden julkisten sektoreiden menoista menee alhaisesta korkotasosta huolimatta merkittävä osa velkojen hoitoon. Valtava määrä yhteisistä varoista, vähintään 5-6 prosenttia bruttokansantuotteesta, käytetään siis noissa maissa hyvinvointipalvelujen sijasta velkojen korkoihin.

Suomalaisen yhteiskunnan menestystä mitataan lähivuosikymmeninä varsin pitkälle siitä, kuinka voidaan säilyttää suurta suosiota nauttivan pohjoismaisen hyvinvointivaltion parhaat periaatteet ja kohtuullinen verotus väestön ikääntyessä.

Tarvitaan taloudellista kasvua, mutta pelkästään määrällisen talouskasvun varaan ei voida hyvinvointivaltion rahoittamisessa tuudittautua. Varteenotettava, jos ei jopa ainoa tapa turvata hyvinvointijärjestelmämme rahoitus on hyvinvointivaltion tehokkuuden lisäämiseen. Se on erityisen tärkeää paitsi palveluja käyttävien veronmaksajien kannalta myös siellä työskentelevän henkilökunnan (josta pääosa naisia) palkkakehityksen kannalta.

Hyvinvointivaltion puolustamiseksi julkisen sektorin tuottavuutta pitää tehostaa – enkä nyt tarkoita sitä, että julkisella sektorilla työskentelevien naisten selkänahasta pitäisi repiä vieläkin enemmän. Se ei varmaankaan ole enää mahdollista. Saattaa olla jopa niin, että tässä on menty liian pitkälle. Sen sijaan meidän tulee miettiä, miten pohjoismainen hyvinvointivaltio yhdistetään tietoyhteiskuntaan niin, että tehokkuus kasvaa ja organisaatiot virtaviivaistuvat. Eli tehdään oikeita asioita oikeassa paikassa oikea-aikaisesti. Mm. Sitran selvitykset osoittavat, että aivan varmasti julkisen palvelujen tuottamisessa löytyy aitoa rationalisointia, josta hyötyvät sekä palvelujen tuottajat että palvelujen käyttäjät.

Kun järjestelmä toimii tehokkaasti, se on myös työntekijöiden kannalta mielekäs. Tehokkaasti laadukkaita palveluja tuottavasta järjestelmästä meillä on varaa ja halua maksaa sitä pystyssä pitävät verot. Jos hyvinvointivaltio rapistuu eikä palveluja saa tai ne ovat huonolaatuisia, maksuhalu loppuu.

Siksi julkisen sektorin työn tehostaminen on myös naisten edun mukaista. Uskon että tähän rationalisointityöhän erityisesti naiset voivat tuoda suuren lisäarvon!

Jo pintapuolinenkin perehtyminen Liisi Kiviojaan ja hänen naispuolisiin kollegoihinsa ensimmäisessä eduskunnassa antaa kuvan, että koossa oli aivan uskomattoman energisten ja monella elämänalueella yhtäaikaisesti aloitteellisten naisten joukko. Rohkeita ja persoonallisia naisia! He olisivat varmaan varsin pitkälle tyytyväisiä nykyisen aseman kehitykseen 100 vuodessa. Sen sijaan he saattaisivat tuntea pettymystä ainakin parissa asiassa:

Ensinnäkin, Liisi Kivioja pankinjohtajana olisi varmaan pettynyt siitä, että naisia on niin vähän pankkien ylimmässä johdossa ja yleensäkin yritysten johdossa. En kannata kiintiöitä yksityisten yritysten hallituksiin – ne ovat markkinatalouden ja yksityisen omistusoikeuden vastaisia – mutta sen sijaan olen useaan otteeseen kannustanut naisia käyttämään markkinaehtoisia keinoja naiskasvoisemman talouselämän edistämiseksi. Naisethan voisivat esimerkiksi sijoittaa vain sellaisten yritysten osakkeisiin, joiden johtoelimissä on myös naisia. Tällaisen ”painostuskeinonhan” raha tarjoaa. Luin taannoin erään ruotsalaisen sijoitusrahaston johtajan – mieshenkilön – lausunnon rahastonsa sijoituspolitiikasta: he eivät sijoita yhtiöihin, joiden hallituksissa ei ole yhtään naista. Vaikka naapurimaamme tunnetusti lienee meitä tasa-arvo-myönteisempi, en usko tällaista tapahtuvan vain tasa-arvon vuoksi, vaan koska naiset ovat Ruotsissakin merkittävä ja valistunut sijoittaja-asiakasryhmä.

Toiseksi, ensimmäisen eduskunnan naiset olisivat varmaan aivan yllättyneitä siitä, että edustuksellinen demokratia ei ole sukupuolikriteerillä arvioituna edennyt pitemmälle. Vaikka naiskansanedustajien 37 prosentin osuus nykyisessä eduskunnassamme on hyvää kansainvälistä keskitasoa, pioneeriperintemme maailman ensimmäisinä sekä äänioikeuden että vaalikelpoisuuden saavuttaneina naisina velvoittaa parempaan tulokseen! Tässä myös haastetta naisille ensi vuoden vaaleissa! Talousneuvos Hedvig Gebhardia – ensimmäisen eduskunnan kansanedustaja hänkin – siteeraten: "Missä kyvykäs naisehdokas on, siellä jokainen valveutunut nainen äänestää häntä."